

ЕНЕРГИЕН ФОРУМ 2010

МЕТОДИКА ЗА ПОЛУЧАВАНЕ НА ПОКАЗАТЕЛИТЕ НА УСРЕДНЕНИ ДЕНОНОЩНИ ТОВАРОВИ ГРАФИЦИ НА ВЯТЪРНА ЕЛЕКТРОЦЕНТРАЛА

Вяра Русева, Орлин Петров, Стефан Стефанов

Abstract

Methodology for obtaining of indicators of daily average load profiles of wind power station: *The use of renewable energy sources are increases, as by UCTE data for 2007, electricity production in the European Union from wind farms is nearly 30% more than in 2006. In recent years Bulgaria has built many wind power stations, as by 2008 the installed capacity increased by 35%. The purpose of this work is to propose a methodology for obtaining of the indicators of daily average load profiles of wind power station and on this basis to obtain and analyze data about the usability of a particular wind power station.*

Въведение

В много литературни източници [6, 7] се дава информация, че непрекъснато нараства делът на произведената електрическа от вятърна енергия. Според проучвания на Европейската асоциация за вятърна енергия се очаква до 2020 г. 12% от общото електропотребление да се покрие от електрическа енергия, произведена от вятърни електроцентрали (ВяЕЦ), а до 2030 г. този процент се очаква да се увеличи до 20%. По данни от Международната агенция по енергетика през последното десетилетие електрическата енергия произведена от вятърна енергия има най-голям ръст в сравнение с другите възобновяеми енергийни източници. Това определя актуалността на разглежданата проблематика.

Подходящи условия за изграждане на ВяЕЦ в България съществуват в североизточната част от страната. За да се осигури присъединяването на ВяЕЦ се налага да се изградят нови преносни и разпределителните мрежи или да се реконструират съществуващите,

като основната цел е да не се нарушава устойчивата работа на електроенергийната система (ЕЕС) [2, 3]. Произведената електрическа енергия от ВяЕЦ зависи силно от вятъра, който е непостоянен като енергиен източник. Необходимо е да се разполага с информация за усреднени годишни и денонощни товари графици (ТГ) и стойностите на техните основните показатели, за да може те да се използват при проектирането и оценката на икономическия ефект от вложените средства за изграждането на нови мрежи. Един от основните показатели е месечната използваемост на максималния товар за характерни периоди (зимен и летен) от годината.

При присъединяването на ВяЕЦ задължително трябва да се спазват правилата за управление на ЕЕС (grid code). Увеличаването на относителния дял на включените в паралел към електроенергийната система ВяЕЦ не трябва да води до влошаване на качеството на електрическата енергия [1].

Целта на работата е да се предложи методика за получаване на показателите на усреднени денонощни товари графици и да се анализират получените резултати за малка вятърна електроцентрала с мощност 500 kW.

Изложение

Методика за получаване на показателите на усреднени денонощни товари графици

Товаровият график (ТГ), представлява изменението на електрическия товар във функция от времето и може да се разглежда като *случаен процес*. Непрекъснатите ТГ са трудни за получаване и сложни за анализ и сравнение. Затова в практиката вместо непрекъснати се използват дискретизирани ТГ с период на дискретизация 15, 30, 45 или 60 min [3] за характерни периоди от годината.

Усреднените денонощните ТГ могат да се получават като се използват данни от статични електромери. Най-често изходните данни за ТГ представляват матрица от вида:

$$\begin{bmatrix} A_{11}, & A_{11}, A_{12}, \dots, A_{1n} \\ A_{21}, & A_{21}, A_{22}, \dots, A_{2n} \\ \vdots & \vdots & \vdots & \vdots & \vdots \\ A_{n1}, & A_{n1}, A_{n2}, \dots, A_{nn} \end{bmatrix} \quad (1)$$

С помощта на формула (1) е показано, че денонощието е разделено на m еднакви интервала, за които е направен запис на енергията A , а изследваните денонощия са означени с $1, 2 \dots i \dots n$. Всеки интервал представлява едно сечение на ТГ и за него се изчисляват p стойности на мощността. Продължителността на измерванията е необходимо да бъде по-голяма от изчислената по методиката дадена в [5]. От статистическите характеристики на отделните сечения могат да се получат усреднени денонощни ТГ, като за целта могат да се изчислят: средна стойност на произвежданата/консумираната активна (реактивна) мощност; нейното средноквадратично отклонение и съответно долна и горна граница на доверителния интервал на средната стойност при доверителна вероятност $u = 0,95$. От статистическите характеристики надлъжно на графика се определят изчислителните товари и коефициенти.

След като се получат данните за усреднените денонощни ТГ от тях се определят следните денонощни товари:

- $P_{сд}$ - средноденонощен товар;
- $P_{сд\max}$ - средноденонощен товар за деня с най-голямо натоварване през изследвания период;
- $P_{сд\min}$ - средноденонощен товар за деня с най-малко натоварване през изследвания период;
- P_m - действителен максимален товар за деня с най-голямо/най-малко натоварване;
- P_d - действителен товар, който се определя за интервала с най-голямото натоварване през целия изследван период т.е. това е действителният максимален товар ($P_{d\max}$) и за интервала с най-малкото натоварване през целия изследван период, т.е. това е действителен минимален товар ($P_{сд\min}$).

Въз основа на получените стойности за денонощните товари могат да се получат следните показатели на денонощните ТГ:

- $K_{им}$ - коефициент на използване, получен като отношение между средноденонощния и действителния максимален товар за деня с най-голямо/най-малко натоварване ;
- $K_{и}$ - коефициент на използване, получен като отношение между средноденонощния товар и номиналната мощност на генератора;
- K_t - коефициент на търсене, получен като отношение между

действителния максимален товар за деня с най-голямо/най-малко натоварване и номиналната мощност на генератора;

- K_{HEPM} - коефициент на неравномерност, получен като отношение на действителния максимален товар за деня с най-малко натоварване към действителния максимален товар за деня с най-голямо натоварване;
- K_{HEPC} - коефициент на неравномерност, получен като отношение на средноденонощните товари за деня с най-малко натоварване към този с най-голямо натоварване.

Използваемостта на максималния товар T_m се определя като отношение на произведената електрическа енергия за период от време T към максималния товар. В [3] е посочено, че използваемостта на максималния товар може да се определя в абсолютни или в относителни единици. В българската литература тя се дава най-често в часове за година, а в западната литература се използват безразмерни коефициенти. Изчисляването на такъв безразмерен коефициент, наречен коефициент на плътност на товара **LDF**, може да бъде направено по формулата:

$$LDF = \frac{W}{P_M} \times T = T_M / T \quad (2)$$

На практика формула (2) определя използваемостта на максималния товар, но в относителни единици, за желан период от време T (година, месец, денонощие). Получените стойности за този коефициент могат да се използват при проектирането и експлоатацията на електрическите мрежи, с помощта на които се присъединяват ВЯЕЦ към електроенергийната система, при условие че скоростта на вятъра е приблизително еднаква с тази на изследвания обект.

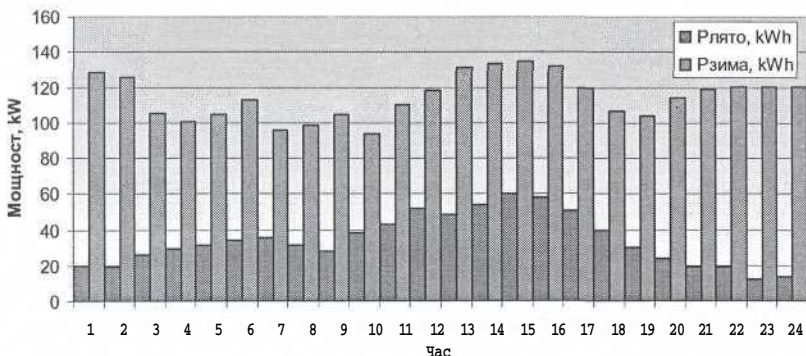
Получени резултати за избрания обект на изследването

За обект на изследването е избрана малка ВЯЕЦ с един вятърен генератор, който е с номинална мощност 500 kW и номинално напрежение 690 V. Местоположението на изследвания обект е в областта на гр. Калиакра. Връзката с електроенергийната система се осъществява чрез кабел (3x САХЕКТ 1x 95 mm²), който преминава във въздушен електропровод 20 kV. На първия стоманорешетъчен стълб са монтирани разединител РМЗ 20/200 ($U_n=20$ KV , $I_n=200$ A и $U_{max}=24$

KV) И вентилни отводи POLIM - D24 N, които служат за защита от пренапрежения.

Търговското измерване на електрическата енергия се извършва със статичен електромер, който е четириквадрантен. Това дава възможност да се измерват закупените активна и реактивна енергия и продадените такива. За този обект се разполага с данни за енергиите, записани от статичния електромер през 15 минутни интервали, за два характерни периода от годината - зимен от 23.12.2008 г. до 21.01. 2009 г. и летен от 25.07.2009 г. до 25.08.2009 г.

По представената по-горе методика са обработени данните от статичния електромер и на фиг. 1 е показан усреднен денонощен товаров график за зимен и летен сезон.

Фиг. 1. Усреднен денонощен товаров график на ВЯЕЦ с мощност 500 kW за зимен и летен сезон

Получено е, че средноденонощната произведена електрическа енергия през зимния сезон е 2753 kWh, а през летния сезон е 819 kWh. Произведената електрическа енергия средно за един зимен месец е 3,4 пъти по-голяма спрямо тази за един летен месец. Подобни товарови графици е възможно да се получат и изследват и за преходните периоди - пролетен и есенен. Ако показаният на фиг. 1 денонощен товаров график се представи като типов товаров график, той може да се използва при определяне на средноденонощното производство на електрическа енергия в области, където скоростта на вятъра е както тази за изследвания обект.

В табл.1 са представени резултатите за основните коефициенти на ТГ за двата характерни периода (зимен и летен), през които е направено изследването. С А, kWh е означена произведената активна електрическа енергия. Освен това са определени стойностите на коефициентите на ТГ и за два характерни случая - за деня с най-голямото натоварване и за деня с най-малкото такова.

Таблица 1. Стойности на показателите на товарите графици на ВяЕЦ

Ден	Летен период			Зимен период		
	За деня с най-голямо натоварване	За деня с най-малко натоварване	Средно за периода	За деня с най-голямо натоварване	За деня с най-малко натоварване	Средно за периода
A, kWh	3018	63,6	819	7898,5	282,6	2753
P _{сдп} , kW	125,8	2,7	34,1	329,1	11,8	114,7
P _м , kW	223,2	26	130,0	500	88,4	292,4
P _д , kW	341,2	0,48	-	500	0,48	-
K _{мм}	0,56	0,10	0,26	0,66	0,13	0,39
K _л	0,25	0,005	0,07	0,66	0,02	0,23
K _т	0,45	0,05	0,26	1,00	0,18	0,58
K _{нЕРМ}	-	-	0,12	-	-	0,18
K _{нЕРС}	-	-	0,02	-	-	0,04

От получените резултати, показани в табл. 1 се вижда, че действителният максимален товар е най-висок през зимата и е 500 kW, т.е. имаме интервали през който генератора работи с натоварване равно или близко до номиналното. През лятото действителният максималния товар е 1,47 пъти по-малък в сравнение с този през зимата. Показателно е сравнението на усреднените стойности на максималните товари - през зимата средният максимален товар е 2,24 пъти по-висок от този през лятото. Най-информативен е коефициентът на използване, който нараства от 0,07 през лятото до 0,23 през зимата.

Лесно може да се изчисли какво количество електрическа енергия W_м може да бъде произведено за един месец от ВяЕЦ с мощност 500 kW, ако тя работи непрекъснато с номиналното си натоварване по формулата:

$$W_M = T_{мес} \cdot P_H = 720 \cdot 500 = 360000 kWh, \quad (3)$$

където $T_{\text{мес}}$ е броят часове в един месец.

За летния период коефициентът **LDF** е:

$$LDF = \frac{W}{P_{\text{м}} T} = \frac{25393}{341,2 \cdot 720} = 0,10. \quad (4)$$

Полученият резултат показва, че ако генераторът работи непрекъснато с действително получената стойност на максималния товар от 341,2 kW, то той ще работи 74,8 часа, за да произведе месечната енергия за летния период. Ако се приеме, че той работи с мощност равна на номиналната 500 kW, това време ще бъде още по-малко - 51 часа.

За зимния сезон се получава:

$$LDF = \frac{W}{P_{\text{м}} T} = \frac{85342}{500 \cdot 720} = 0,24. \quad (5)$$

Използваемостта на максималния товар през зимата нараства 2,4 пъти. Ако генераторът работи непрекъснато с действително получената стойност на максималния товар от 500 kW, то той ще работи 155,9 часа за да произведе месечната енергия за зимния период. Вижда се, че и за летния и за зимния период използваемостта на максималния товар е относително ниска.

Заклучение

Разработена е методика за определяне на основните показатели, характеризиращи усреднените денонощни товарови графици на ВЯЕЦ с мощност 500 kW. Установено е, че през зимния сезон средно за един месец се получава 3,4 пъти повече електрическа енергия в сравнение с летния сезон. Действителният максимален товар е най-висок през зимата и е равен на номиналната мощност на генератора 500 kW. През зимата средният максимален товар е 2,24 пъти по-висок от този през лятото. Коефициентът на използване намалява от 0,23 през зимата до 0,07 през лятото. Определени са безразмерни коефициенти - коефициент на плътност на товара **LDF** за зимния сезон 0,24 и за летния сезон 0,10.

Литература

- [1] Айолов, Ив. Особенности при управлението на електроенергийни системи във връзка с присъединяване на вятърни електрически централи. Енергиен форум, 2009, с. 71-94
- [3] Наредба № 3 за устройство на електрическите уредби и електропроводните линии, София, Балканпрес, 2004, с. 542
- [2] Петканчин, Л. Статични характеристики "честота-активна мощност" за първично регулиране на вятърни електроцентрали. //Енергетика, 2009, №3, с. 31-35.
- [3] Петканчин, Л. Поведение на вятърни електроцентрали при нискочестотни колебания на електрическите величини в електроенергийните системи. //Енергетика, 2009, №5, с. 21-24.
- [4] Русева В., С. Стефанов, Л. Михайлов, Д. Николов, Денонощни товари графици на битови електропотребители, София, Енергетика, 6/7, 2000, с. 14-27.
- [5] Русева В. Изследване на битовото електропотребление. Дисертация, 2002, с. 163.
- [6] <http://www.ewea.org/index.php?id=1665>
- [7] <http://www.iea.org/journalists/publications.asp>

доц. д-р инж. Вяра Русева, катедра "Електроснабдяване и електрообзавеждане", Русенски университет "А. Кънчев", Тел. 082 888 616; vruseva@ru.acad.bg

доц. д-р инж. Стефан П. Стефанов, катедра "Електроснабдяване и електрообзавеждане", Русенски университет "А. Кънчев", Тел.: 082 888 616, E-mail: stefanov@ru.acad.bg

ас. д-р инж. Орлин Петров, катедра "Електроснабдяване и електрообзавеждане", Русенски университет "Ангел Кънчев", Тел. 082 888 301; opetrov@uni-ruse.bg

Изследванията са подкрепени по договор № BG051PO001-3.3.04/28, „Подкрепа за развитие на научните кадри в областта на инженерните научни изследвания и иновациите“. Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз“.